

NEBEZPEČNÉ ZNÁMOSTI 1782 – 2022:
OD KLASICKEJ LITERATÚRY K POPULÁRNEJ LITERATÚRE?

DANGEROUS LIAISONS 1782 – 2022
FROM CLASSICAL LITERATURE TO POPULAR LITERATURE?

ANDREA TUREKOVÁ

Abstract

The novel *Dangerous Liaisons* (1782) by Choderlos de Laclos is one of the most famous and imitated novels in French literature. Since the middle of the 20th century, there have been numerous literary transcriptions, continuations, transpositions, as well as theatre and film adaptations. In 2022, the latest film adaptation from the French production was created under the unchanged title *Dangerous Liaisons*. This paper is dedicated to the novel adaptation based on the script of the film. The analysis is focused on the question of intertextual relations between the original novel and its transcription, on the level of narrative technique as well as on the thematic level, while noting the modernizing elements that, on the one hand, increase the appeal of the text for the contemporary reader, but on the other hand, move Laclos' masterpiece towards to popular literature.

Keywords: 18th-century French novel, modern re-writing of literary texts, Choderlos de Laclos, *Dangerous Liaisons* in the 21st century.

Abstrakt

Román *Nebezpečné známosti* (1782) od Choderlosa de Laclos je jedným z najznámejších a najimitovanejších románov francúzskej literatúry. Od polovice 20. storočia vzniklo množstvo literárnych prepisov, pokračovaní, transpozícií, ako aj divadelných a filmových adaptácií. V roku 2022 vyšlo najnovšie filmové spracovanie z francúzskej produkcie pod nezmeneným názvom *Nebezpečné známosti*, na základe scenára aj románové spracovanie, ktorému je tento príspevok venovaný. Analýza sa opiera o otázku intertextuálnych vzťahov medzi pôvodným románom a jeho prepisom, na pláne naratívnej techniky ako aj na pláne tematickom, pričom si všíma modernizujúce elementy, ktoré na jednej strane zvyšujú príťažlivosť textu pre súčasného čitateľa, na strane druhej však posúvajú Laclosovo vrcholné dielo k populárnej literatúre.

Kľúčové slová: francúzsky román 18. storočia, moderné prepisy literárnych textov, Choderlos de Laclos, *Nebezpečné známosti* v 21. storočí.

Azda každý čitateľ *Nebezpečných známostí* pozná slávne slová, ktoré Pierre Choderlos de Laclos vraj vyriekol počas rozhovoru s grófom Alexandrom de Tilly v Londýne roku 1790: „Rozhodol som sa napísať dielo, ktoré vybočí zo všednej cesty, ktoré vyvolá rozruch, a ktoré bude vo svete zvučne znieť ešte aj po tom, čo ja z neho odídem“¹ (cit. Laclos, 1979, s. 1143). Či už je anekdota v Tillyho *Memoároch* pravdivá, alebo nie, isté je, že Laclos svoj cieľ dosiahol – tak, ako jeho román vyvolal škandál v roku 1782, tak vyvoláva neustály záujem aj o takmer dva a pol storočia neskôr.

Hoci je zápleтка *Nebezpečných známostí* viac než známa, pripomeňme ju aspoň v základných bodoch. Ide o tzv. polyfónny epištólny román, teda napísaný vo forme listovej korešpondencie medzi viacerými postavami. Hlavnými predstaviteľmi príbehu sú markíza de

---

¹ „Je résolu de faire un ouvrage qui sortît de la route ordinaire, qui fît du bruit, et qui retentît encore sur la terre quand j’y aurai passé.“

Merteuil a vikomt de Valmont – on sa teší reputácii obávaného libertína a zvodcu, ona si zase zachováva dobrú povest' cnostnej vdovy. Jeden pred druhým však nemajú žiadne tajomstvá a vedú spoločnú misiu manipulácie svojich „obetí“. Keď markíza požiada vikomta o pomoc pri uskutočnení plánu pomsty – zviest' mladú Cécile de Volanges –, Valmont odmietne túto úlohu, príliš jednoduchú a nehodnú jeho reputácie. Sám sleduje iný cieľ, a to zviest' pani de Tourvel, ktorej cnosť a prísna morálka sú preňho oveľa väčšou výzvou. Markíza sa teda usiluje podporovať náklonnosť medzi Cécile a jej mladým učiteľom hudby, rytierom Dancenym. Valmont sa však dozvie, že Cécilina matka ho očiernila pred pani de Tourvel a z pomsty sa rozhodne Cécile zneuctiť. Dancený sa medzitým stáva milencom markízy de Merteuil. Valmontovi sa napokon podarí získať lásku pani de Tourvel, stane sa však nič, s čím nepočítal: takisto sa zamiluje. Lásku popiera, no markíza de Merteuil sa nenechá oklamať a vysmieva sa vikomtovej slabosti. Valmont teda pošle pani de Tourvel list na rozlúčku, nadiktovaný markízou. Keď však žiada od pani de Merteuil svoju „odmenu“, spoločne strávenú noc, táto dohodu odmietne splniť. Medzi bývalými komplicmi vypukne boj. Pani de Tourvel stráca rozum a umiera. Markíza de Merteuil odhalí Dancenymu Valmontovu zradu, a vikomt sa nechá zabiť v súboji s neskúseným rytierom. Cécile skončí v kláštore a Dancený v ráde Maltézskeho rytierov. Na verejnosť sa napokon dostane celá korešpondencia medzi Valmontom a pani de Merteuil. Markíza, s tvárou zohyzenou kiahňami, finančne zruinovaná a spoločensky zničená, uteká z Paríža.

Nebezpečné známosti predstavujú vrchol francúzskeho románu 18. storočia z hľadiska tematického i formálneho: sú zavŕšením tradície libertínskeho žánru, na ktorej počiatku stoja v 30. rokoch storočia romány Clauda Crébillona, ako aj dovedením do dokonalosti polyfónnej formy epištólarneho románu, vďaka efektívnemu, až geometricky presnému, striedaniu korešpondentov a ich štýlov, ako aj striedaniu rôznych uhlov pohľadu na jednu udalosť. Tak, ako Racine „zabil“ tragédiu dovedením do dokonalosti, tak aj Laclos zdá sa napísal neprekonateľné dielo. A napriek tomu sú *Nebezpečné známosti* predmetom nespočetného množstva imitácií, prepisov, či adaptácií rôzneho druhu (pozri Delon, 1998; Herman, 2003; Seth, 2016). Čím tento román natoľko fascinoval a stále fascinuje čitateľov? Odpoveď je určite viacero, na jednom sa však kritici zhodujú, a to je bytostná nejednoznačnosť *Nebezpečných známostí*: Laclos nedáva čitateľovi všetky odpovede, zámerne necháva otvorený priestor pre dohady, vyplnenie „bielych miest“ v príbehu, navádza k rôznym interpretáciám či hypotézam. V ich popredí nepopierateľne stojí tajomná a rozporuplná markíza de Merteuil. Mnohé románové pokračovania sú venované práve jej: medzi najznámejšie patrí román Helly Haasseovej *Nebezpečná známosť (Une liaison dangereuse)*, pôvodne publikovaný v holandčine v roku 1976 a preložený do francúzštiny v roku 1995, či román Laurenta de Graeveho *Zlý žáner (Le Mauvais Genre)*, 2000).

Najpočetnejšou kategóriou sú literárne prepisy v podobe imitácií resp. dobových transpozícií zápletky, publikovaných najmä od druhej polovice 20. storočia – spomeňme napríklad *Zima krásy (L'Hiver de Beauté)*, 1987 od Christiane Barocheovej, *Noc masiek (La Nuit des masques)*, 1990 od Marca Lambrona, alebo *Lúboštné následnosti (Les Successions amoureuses)*, 1990 od Georges-Noëla Jeandrieua (pozri Delon, 1998). S príchodom 21. storočia a nových komunikačných technológií sa nové prepisy *Nebezpečných známostí* usilujú o obnovenie epištólarnej formy prostredníctvom e-mailov či sms. Zároveň však dochádza k významnému posunu, ktorým je transpozícia zápletky do znuďeného sveta tínedžerov. Patrí k nim napríklad román Sarah Cohen-Scaliovej z roku 2002, s „aktualizujúcim“ názvom *Nebezpečné spojenia (Connexions dangereuses)*, ktorý je definovaný ako mládežnícka literatúra vhodná od 13 rokov a jeho hrdinami sú 15-16 roční stredoškóľáci. V tejto súvislosti nesmieme opomenúť v súčasnosti asi najpozoruhodnejší prepis *Nebezpečných známostí*, ktorému je venovaná pozornosť aj zo strany univerzitnej kritiky (pozri Vitali, 2011; Matar, 2016) – ide o román z pera Camille de Perettiovej, *Sme krutí (Nous sommes cruels)*, 2006). Vzťah medzi hypotextom a hypertextom je v tomto prípade oveľa komplexnejší. Hlavní hrdinovia, Camille a Julien, sú bohatí stredoškóľáci študujúci na prestížnom gymnáziu v maturitnom ročníku.

Camille po maturite študuje v prípravnom ročníku na École Normale Supérieure, Julien sa zase stáva žiakom prestížnej vojenskej školy Saint-Cyr. K „aristokracii“ teda patria nielen bohatstvom, ale najmä intelektom. Ich obľúbeným románom sú Laclosove *Nebezpečné známosti* – rozhodnú sa hrať na markízu a vikomta, citujúc vo svojich listoch slávne pasáže a hrájúc nebezpečnú hru s citmi svojich „obetí“. Napriek tomu, že rozuzlenie Laclosovho románu poznajú, nechajú sa natoľko unieť, že ich vlastný román zájde rovnako až do tragického konca.

Spomeňme napokon ešte najznámejšie divadelné adaptácie: hra *Kvarteto* od nemeckého dramatika Heinera Müllera (1981) a hra *Nebezpečné známosti* od britského autora Christophera Hamptona z roku 1985, ktorá sa stala predlohou pre najslávnejšie filmové spracovanie, *Nebezpečné známosti* od Stephena Frearsa (1988), ale aj pre Formanovu voľnú adaptáciu *Valmont* (1989). V tejto súvislosti stojí za zmienku aj slovenská adaptácia románu v podobe televíznej inscenácie, v hlavných úlohách s Emíliou Vášáryovou a Jurajom Kukurom z roku 1980. Uvedené filmové spracovania ponúkajú dobovú vernosť, no tak ako v literatúre, tak aj v kinematografii môžeme pozorovať modernizáciu zápletky a zároveň aj vekový posun hlavných protagonistov. V roku 1961 Roger Vadim vsádza svoje *Nebezpečné známosti* do prostredia parížskej buržoázie, no v roku 1999 už Kumbelovo filmové spracovanie *Veľmi nebezpečné známosti (Cruel intentions)* stavia zápletku do prostredia americkej bohatej mládeže. Najnovšia adaptácia Laclosovho románu z roku 2022 potvrdzuje túto tendenciu. Ide o filmovú adaptáciu realizovanú pod taktovkou francúzskej režisérky Rachel Suissovej. Na základe scenára vyšla románová verzia (Suisa – Thévin, 2022), ktorej analýzou sa v ďalších riadkoch budeme zaoberať.

Čo na prvý pohľad spája oba romány, je – okrem názvu – základná dejová línia. Príbeh sa odohráva v meste Biarritz na západnom pobreží Francúzska, tradičnom letovisku zámožnej časti populácie. Vanessa Merteuil a Tristan de Badiola, žiaci maturitného ročníka tamojšieho prestížneho gymnázia, sú populárnym párom s niekoľkými miliónmi sledovateľov na Instagrame. Dvojicou sú však len navonok, v skutočnosti sa zabávajú vzájomnými „výzvami“. Do mesta prichádza Célène Rivas: v sedemnástich rokoch zasnúbená so študentom medicíny Pierrom de Tourvel, verná myšlienke manželskej lásky. Célène sa stane Tristanovou novou „výzvou“, ten sa však do nej postupne zamiluje. Vanessa medzitým snová plán pomsty voči riaditeľovi školy, ktorého sa jej nepodarilo zviať: dáva Tristanovi za úlohu zneuctiť a verejne ponižovať riaditeľovu naivnú dcéru Charlotte. Tristan však zlyhá a Charlotte sa na večierku organizovanom Vanessou ocitá v náručí Oscara, víťaza speváckej talentovej šou. Célène prehrá boj sama so sebou a nakoniec sa poddá citom, ktoré ju priťahujú k Tristanovi. Na školskom divadelnom predstavení však Vanessa od Tristana žiada, aby podľa dohody Célène opustil – a to verejne, na javisku. Tristan chce od dohody odstúpiť, no Vanessa mu pohrozí zverejnením videa, ktoré by zničilo Célèninu povesť. Tristan teda pred očami všetkých Célène poniži, ona z divadla uteká priamo do rozbúrených morských vln. Na rozdiel od Laclosa však autorky moderného prepisu upúšťajú od tragického záveru, voliac čitateľsky populárnejšie klíše šťastného konca: Célène zachráni pre utopením bývalý snúbenec, Tristan sa vo videu zdieľanom fanúšikom ku všetkému prizná a zároveň odhalí Vanessine manipulácie. Vanessa Merteuil stráca všetok kredit na sociálnych sieťach, zatiaľčo Célène sa stáva novou kráľovnou Instagramu a nachádza šťastie vo vzťahu s Tristanom.

Podľa genettovskej terminológie (Genette, 1982) teda román patrí k literárnym „palimpsestom“, kde Laclosove *Nebezpečné známosti* sú hypotextom pre imitáciu, hypertext, ktorým sú *Nebezpečné známosti* Suissovej a Thévinovej. Zároveň môžeme upresniť, že dielo je tzv. „modernizujúcou aktualizáciou“ (Hözlze, 2017), ktorej cieľom je priblížiť problematiku románu vlastnej skúsenosti súčasného mladého čitateľa. Suissová a Thévinová ponúkajú veľmi aktuálnu transpozíciu, v ktorej badať miestami zaujímavú a originálnu prácu s hypotextom. Predmetom našej analýzy bude tak na jednej strane prítomnosť Laclosovho textu v prepise na rovine formálnej i tematickej, na druhej strane spôsob a úskalia modernizácie.

Laclosove *Nebezpečné známosti* sú majstrovským dielom v prvom rade z hľadiska naratívnej techniky. V druhej polovici 18. storočia vo francúzskom románe dominuje epistolárna

forma ako „záruka“ autenticity textu. Jej najkomplexnejším typom je polyfónny román a Laclos dokonale využíva všetky jeho možnosti: vytvára nielen komplexnú korešpondenčnú sieť, no ponúka čitateľovi napríklad rôzne uhly pohľadu na tú istú situáciu a najmä, vťahnutím čitateľa do intríg plánovaných markízou de Merteuil a vikontom de Valmont, robí z neho istým spôsobom „spolupáchatel’a“, akéhosi „voyeur“ prizerajúceho sa naivite manipulovaných obetí (porov. Goulemot, 1983). Ako píše Laurent Versini, *Nebezpečné známosti* sú „kompéndiom, korunováciou a zároveň likvidáciou epistolárneho románu“ (1998, s. 62)². Mnohé aktualizujúce prepisy sa pokúšajú využiť moderné technológie ako základ pre „román v listoch“ – elektronická pošta či sms, no v dvadsiatych rokoch 21. storočia, kedy komunikácia prebieha predovšetkým prostredníctvom sociálnych sietí a telefonické hovory či videohovory sú bežnou realitou, bolo by nepravdepodobné stavať autenticnosť románového príbehu na výlučne písomnej komunikácii. Z tohto dôvodu aj autorky prepisu *Nebezpečných známostí* v roku 2022 upúšťajú od epistolárnej formy. Román síce zachováva prvú osobu singuláru ako rozprávača, no ide o vnútorný monológ jednotlivých postáv, pričom dochádza k výraznej redukcii uhlov pohľadu na tri hlavné postavy – Célène, Tristana a Vanessu. Z formálneho hľadiska rozhodne môžeme hovoriť o ochudobnení, a to nielen počtom „hlasov“: vnútorný monológ ponúka čitateľovi náhľad do myšlienok postáv, avšak tieto tým výrazne strácajú na svojej komplexnosti a nejednoznačnosti. Istú originalitu vo vzťahu k literárnemu vzoru možno pripísať zámeru vyrozprávať príbeh z pohľadu Célène (teda panej de Tourvel), no dielo dostáva charakter dievčenského ľúbostného románu.

Vzťah medzi hypotextom a hypertextom je tak pozorovateľný predovšetkým na pláne tematickom. Prepis sa k svojmu modelu hlási samotným názvom a dejovou líniou. V románe sú jednoznačne identifikovateľné hlavné postavy a ich charaktery. Vanessa Merteuil, cynická manipulátorka, si ako jediná postava zachováva aj meno svojej predchodkyne³ – potvrdzuje sa tak, že markíza je neodmysliteľným stredom akejkoľvek imitácie či adaptácie. Tristan-Valmont je šarmantný zvodca s chladným srdcom, ktorého nečakane prekvapí úprimný cit. Célène-pani de Tourvel je inou než všetky ostatné dievčatá v jej veku, verná morálnym zásadám a ideí manželskej lásky. Napokon Charlotte-Cécile, naivná a prostoreká absolventka cirkevnej školy, stretáva Oscara-Danceného, mladého speváka, z ktorého sa vykľuje kontroverzný „učiteľ hudby“.

V štruktúre románu sú (okrem záveru) zachované kľúčové prvky výstavby zápletky tak, ako sú známe z Laclosovho textu: pakt a vzájomná výzva medzi libertínmi, pomsta ako motivácia, nadiktovaný rozchod a následné rozpútanie „vojny“ medzi bývalými spojencami, ale aj markízina „spoveď“. Priame použitie textu *Nebezpečných známostí* je však ojedinelé. Od čitateľa sa tak nevyžaduje dôkladná znalosť pôvodného románu na to, aby vedel oceniť intertextuálne presahy či prípadné hry s textom. V zásade nejde o viac než niekoľko alúzií vsadených do zmodernizovaného kontextu. Ako príklad spomeňme veľmi známu pasáž Valmontovho listu na rozlúčku, nadiktovaného markízou de Merteuil: „Človeku sa všetko zunuje, anjel môj, taký je zákon prírody; to nie je moja vina“ (Laclos, 1999, list CXLVI). Situácia v prepise prechádza istou transformáciou, súvisiacou s charakterovou obmenou moderného Valmonta. Vanessa vydieraním prinúti Tristana, aby jej sokyňu verejne ponížil rozchodom na javisku počas predstavenia školskej divadelnej hry. Refrén „to nie je moja vina“ teda hrdina opakuje v nádeji, že Célène pochopí, že nekoná z vlastnej vôle:

Anjel môj, už sa viac nemôžeme stretnúť [...] – To nie je moja vina [...] Zo začiatku som ťa naozaj mal rád. Potom, všetky tvoje princípy, tvoje hodnoty, tvoja cnosť, bola si príliš otravná. Znechutilo ma to. To nie je moja vina,

² „Les Liaisons sont le compendium, le couronnement et en même temps la liquidation du roman épistolaire.“

³ V románe je aj meno de Tourvel – samotná hrdinka ho však nenosi, ide o priezvisko jej snúbenca.

opakujem ešte raz, podčiarknuc tento vymyslený príbeh aspoň jednou pravdou.
To nie je moja vina⁴ (Suisa, Thévin, 2022, kap. 44, s. p.).

Podobne známou alúziou je aj výrok markízy de Merteuil v slávnom liste LXXXI, ktorý je jej osobnou spoveďou: „Treba zvíťaziť alebo zahnúť“ (Laclos, 1999). Tak, ako Laclosova hrdinka pootvára dvere k čiastočnému pochopeniu svojej cynickosti poukázaním na nerovnosť postavenia mužov a žien vo vtedajšej spoločnosti, tak aj jej moderná verzia Vanessa Merteuil odhaľuje odvrátenú stránku života slávnej detskej filmovej hviezdy:

Som odkázaná sama na seba od deviatich rokov, v pätnástich som už videla a zažila príliš mnoho nepravostí! Viem, čo znamená byť korisťou: vydieranie, zastrasovanie, návrhy, obťažovanie, dobrovoľný či nedobrovoľný sex, maloletá či nie, čo na tom záleží, keď ide o kľúčovú rolu? [...] Aby som už nikdy nebola obeťou, nuž áno, *nič nedarujem!* Využívam mužov a bojujem so ženami, pretože v mojom svete buď zvíťazíš, alebo zomrieš⁵ (Suisa, Thévin, 2022, kap. 45, s. p.).

Napriek istej patetickosti nemožno autorkám románu uprieť snahu o nájdenie paralel medzi životom na výslní spoločenského diania v 18. storočí a v 21. storočí, ako aj medzi nerovnosťou pohlaví, ktoré každá doba v sebe iným spôsobom ukrýva.

Román však stavia predovšetkým na jednej paralele – ako všetky viac či menej aktualizujúce prepisy *Nebezpečných známostí* –, a tou je libertínsvo. Libertínsky román je veľmi špecifickým podžánrom francúzskeho románu 18. storočia. Jeho tradícia siaha do tridsiatych rokov 18. storočia k románom Clauda Crébillona a vrcholí o päťdesiat rokov neskôr práve Laclosovými *Nebezpečnými známostami*. Podáva morálny obraz aristokratickej spoločnosti a v nej vládnuceho milostných vzťahov, ktorých základom sú „maska“ a „slovo“ (porov. Stewart, 1973). Život libertína je ako nikdy nekončiace predstavenie, kde publikom je vysoká spoločnosť. Udržanie reputácie zvodcu je preňho prioritou. V tejto rovnici je žena predovšetkým „korisťou“. Pre libertínov ako Valmont však ide o viac, než len o znásobovanie mien na zozname – ide o pocit moci, kde víťazstvo je menej dôležité ako samotný lov. Milostné vzťahy majú pritom presne stanovené pravidlá, z ktorých prvým je nikdy sa citovo neviazať. Láska je len slovo, a aj to má svoj presný „kódovaný“ význam; ako hovorí markíza de Merteuil v liste XXXIII, je potrebné vedieť, že slová „milujem ťa“ znamenajú „ja sa ti vzdávam“ (Laclos, 1999). Kto pravidlá hry nepozná, vystavuje sa riziku zosmiešnenia alebo utrpenia.

Moderný prepis *Nebezpečných známostí* sa opiera o transpozíciu týchto charakteristických črt libertínskeho románu do prostredia súčasnej spoločnosti. Tak, ako v prípade filmu *Veľmi nebezpečné známosti*, či románov *Nebezpečné spojenia* a *Sme krutí*, aj táto aktualizujúca verzia potvrdzuje tendenciu 21. storočia presúvať tému libertínsva do sveta tínedžerov. Aristokraciou je tu nielen bohatá, no najmä mediálne známa mládež: Vanessa a Tristan sú hviezdami Instagramu – ona detská filmová hviezda čakajúca na novú rolu, on obletovaný športovec, majster sveta v surfovaní – pričom ostatné postavy sú „dvoranmi“ v službách „ich veličenstiev“. Žijú na javisku sociálnych sietí, udržiavajú obraz dokonalého páru. Prestíž ich spoločenskej existencie

⁴ „Mon ange, il est impossible de nous revoir [...] – C'est pas de ma faute. [...] Au début, je t'ai vraiment aimée. Puis entre tous tes principes, tes valeurs, ta vertu, t'étais trop chiant. Ça m'a gavé. C'est pas de ma faute, répète-je encore une fois pour ponctuer ce récit imaginaire d'une vérité au moins. C'est pas de ma faute.“

⁵ „Je suis livrée à moi-même depuis l'âge de neuf ans, à quinze ans j'avais déjà vu et vécu beaucoup trop d'injustices ! Je sais ce que c'est que d'être la proie : chantage, intimidation, propositions, attouchement, sexe consenti, non consenti, mineure ou pas qu'importe quand il y a rôle à la clef ! [...] Alors pour ne plus jamais être une victime, oui, c'est vrai, *je lâche rien !* J'utilise les hommes et je combats les femmes car dans mon monde c'est vaincre ou mourir.“

zaručuje priazeň publika – milióny „sledovateľov“ rozhodujú o sláve alebo o smrti. Tak, ako je na konci Laclosovho románu markíza de Merteuil, po odhalení jej intríg, spoločensky zruinovaná a nútená utiecť z Paríža, tak je aj Vanessa verejne potupená a symbolickú spoločenskú smrť pre ňu znamená strata fanúšikov. Jedným z dôvodov, pre ktorý Laclosov román neustále priťahuje imitátorov je, že cez dobovú kritiku mravov dokázal zachytiť istú univerzálnosť ľudskej povahy. *Nebezpečné známosti* v roku 2022 ukazujú, že život na „javisku sveta“ je viac než aktuálny aj v dnešnej dobe. Incipit románu je signifikantný, ukazujúc, no čom stojí previazanosť oboch textov:

Čo by si bol ochotný urobiť pre slávu? Elita pred dvesto rokmi, to bola modrá krv, aristokracia! Pred dvadsiatimi rokmi to znamenalo mať prachy. Dnes ti titul ani peniaze nezabránia byť lúzerom. V dnešnej dobe, moc, to je *fame...* a keď k nej raz privoniaš, si ochotný urobiť čokoľvek, aby si si ju udržal, hoci aj skapat⁶ (Suissa, Thévin, 2022, Prológ, s. p.).

Prostredníctvom modernizácie textu sa autorky usilujú poukázať na mnohé aktuálne témy, ktoré problematiku románu približujú skúsenosti dnešného mladého čitateľa. Zdieľanie života na sociálnych sieťach je globálnym fenoménom, neustála potreba sebareprezentácie a obdivu verejnosti je len pozlátaným povrchom, pod ktorým sa často ukrýva prázdna realita. Jedným z modernizujúcich tém je napríklad aj problematika kyberšikany, drog a nevyhneme sa ani aktuálne extrémne módnym téme lesbizmu či homosexuality.

Pri prepise *Nebezpečných známostí* Suissovej a Thévinovej sa nevyhnutne vynára otázka limitov literárnej modernizácie. Intertextuálne vzťahy medzi oboma románmi ponúkajú mnoho zaujímavých momentov. Transpozícia do súčasnej doby je premyslená a orientovaná na mladého čitateľa, ukazujúc, že vo svete ovládanom sociálnymi sieťami, statusmi, tweetmi a rôznymi hashtagmi, vo svete kde zdanie absolútne prevláda nad skutočným bytím, sú všetky známosti viac než nebezpečné. Tak, ako si Choderlos de Laclos želel, jeho román stále rezonuje, dokazuje svoju aktuálnosť, plasticnosť, adaptovateľnosť na akúkoľvek dobu. *Nebezpečné známosti* sú však právom z mnohých dôvodov pokladané za neprekonateľný román – a aktuálny prepis len dokazuje ťažkú udržateľnosť literárnej kvality. Ide o román napísaný na základe filmového scenára, so zápletkou postavenou na pohľade mladej hrdinky objavujúcej lásku a so záverom eliminujúcim akékoľvek tragično. *Nebezpečné známosti* z roku 2022 sú príkladom posunu literárneho textu od „klasickú“ k „populárnej“ literatúre, presnejšie k podžánru dievčenského ľúbostného románu. Našou otázkou teda je, do akej miery je popularizácia „klasických“ literárnych textov nevyhnutná na to, aby sme k nim priviedli čitateľov, resp. študentov vo výučbe literatúry? Ako píše Dominique Hölzle, jej hlavnou funkciou je „prelomiť neviditeľnú hranicu oddeľujúcu dielo literárneho dedičstva od zažívanej skúsenosti čitateľa, navrátiť relevantnosť dielam minulosti“ (2017, online). Všetky stratégie modernizácie však by v konečnom dôsledku mali viesť k návratu k pôvodnému textu.

Zoznam citovanej literatúry

DELON, M. 1998. Le succès actuel des *Liaisons dangereuses* ou la mise en épreuve des Lumières. In: *Op. Cit.*, n°11, s. 109 – 115.

GENETTE, G. 1982. *Palimpsestes. La littérature au second degré*. Paris: Seuil.

⁶ Tu serais prêt à quoi pour être célèbre ? L'élite il y a deux cents ans, c'était avoir le sang bleu, l'aristocratie ! Il y a vingt ans, c'était être pété de thune. Aujourd'hui, avoir un titre ou de l'argent ne t'empêchera pas d'être un loser. Aujourd'hui, le pouvoir, c'est la *fame...* et quand tu y goûtes, tu es prêt à tout pour la garder, quitte à en crever.

- GOULEMOT, J. M. 1983. Le lecteur-voyeur et la mise en scène de l'imaginaire viril dans *Les Liaisons dangereuses*. In: *Laclos et le libertinage*. Actes du colloque du bicentenaire des *Liaisons dangereuses*, 1782-1982. Paris: PUF, s. 163 – 175.
- HERMAN, J. 2003. Un personnage en quête d'auteur. Sur quelques suites romanesques des *Liaisons dangereuses*. In: *Europe*, n°885-886, s. 128 – 147.
- HÖLZLE, D. 2017. Le sujet-lecteur face aux *Liaisons dangereuses* à l'âge des réseaux sociaux : stratégies d'actualisation et de contextualisation. [Online]. In: *Recherches & Travaux* 91 | 2017 [Cit. 15/10/22]. DOI: <https://doi.org/10.4000/recherchestravaux.952>
- LACLOS, Ch. de. 1999. *Nebezpečné známosti*. Preklad Dagmar Steinová. Praha: Academia.
- MATAR, I. 2016. Entre Camille de Peretti et Choderlos de Laclos : le Badinage sérieux. In: *Laclos après Laclos*. Paris: Hermann, s. 201 – 211.
- SETH, C. (ed.). 2016. *Laclos après Laclos*. Paris: Hermann.
- STEWART, Ph. 1973. *Le masque et la parole. Le langage de l'amour au XVIIIe siècle*. Paris: Corti.
- SUISSA, R., THÉVIN, W. 2022. *Les Liaisons dangereuses*. [Elektronická verzia]. Paris: Hachette.
- VERSINI, L. 1998. *Le roman le plus intelligent. Les Liaisons dangereuses de Laclos*. Paris: Champion.
- VITALI, I. 2011. Les « Liaisons dangereuses » au miroir du XXIe siècle. Une réécriture contemporaine de Laclos. In: *Francofonia*, n°60, s. 17 – 33.

Kontakt

Mgr. Andrea Tureková, PhD.
Ekonomická univerzita v Bratislave
Fakulta aplikovaných jazykov
Katedra románskych a slovanských jazykov
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava
andrea.turekova@euba.sk